

ISBN 978-81-953708-1-8

Indira Mahavidyalaya, Kalamb
Sant Gadge Baba Amravati University Marathi Pradhhyapak Parishad,
Research Journal of India & Dr. Bhau Mandavkar Research Center
Sponsored National Conference on

NEP-2020:
INNOVATION IN TEACHING-LEARNING
& EVALUATION PROCESS
IN HIGHER EDUCATION

24, 25 and 26 Feb. 2023 at Calangute, Goa

CONFERENCE PROCEEDINGS
ISSUE I – ENGLISH, HINDI

Chief Editor

© **Dr. Pavan Mandavkar**

Principal, Indira Mahavidyalaya & Chairman, DBMRC
President, Sant Gadge Baba Amravati Vidyapeeth Marathi Pradhhyapak Parishad, Amravati

Associate Editor

Dr. Veera Mandavkar

Director, Dr. Bhau Mandavkar Research Centre (DBMRC)

---- Editorial Board ----

Prof. Rekha Wath, Prof. Nilkantha Narule, Prof. Saroj Lakhadive
Dr. Madhuri Rakhunde, Prof. Prashant Jawade, Dr. Dashrath Chavhan
Dr. Pandurang Ingale, Dr. K.R. Nemade, Dr. Ved Patki, Prof. Sheetal Raut

Printer

Sewa Prakashan

Vijay Colony, Rukmini Nagar, Amravati, Maharashtra 444 606

Cover Page Design & Computer

Dr. Pavan Mandavkar

Publisher

Dr. Mrs. Veera Mandavkar

Director, Dr. Bhau Mandavkar Research Centre

Indira Mahavidyalaya, Kalamb, Dist. Yavatmal, Maharashtra 445 401(India)

E-mail – marathi.pradhhyapak@gmail.com, researchjournalofindia@gmail.com

Telephone – 07201 276111 / 276129 Mob. Chief Editor: 9422867658, Director & Publisher: 9403014885

Website – www.indiramahavidyalaya.com, www.researchjournal.net.in

Index

	From the Bench of Editor	Dr. Pavan Mandavkar	2
	Index		3
1	Role of Teacher in NEP 2020	Miss. Saroj Lakhadive	4-6
2	Quality Academic Research in all Fields through a New Research Foundation	Asst. Prof. Gaurav Saxena	7-9
3	National Education Policy 2020: Issues and Challenges in Higher Education	Prof. Dr. Ajay Khadse	11-13
4	ए.आई.एम.एल. एकीकृत प्रणाली से कृषि – एक अंतर्विषयक शोध	डॉ. संकरुण पंडा	14-19
5	The New Education Policy: Concerns and Prospects in context of Higher Education	1. Dr. Praful U. Gawai 2. Prof. Vilas Bhavare	20-23
6	Impact of plyometric & cycle ergometer training on handball players' anaerobic performance	1. Mrs. Shital S. Raut 2. Dr. Pravin C. Dabare	24-28
7	NEP 2020 and Rabindranath Tagore's Vision of Education	Prof. P. S. Jawade	29-31
8	Value education: a GOEC through E-learning for sustainable development of society	Dr. Dasharath Chavhan	32-34
9	Synthesis spectral characterisation and biological activity of hetero-cyclic compound of 2-imidazolones	Dr. Suraj Deshmukh Dr. M K Rahangdale	35-42
10	Language, Art, and Culture in NEP-2020	Dr. Pavan Mandavkar	43-46
11	National Education Policy 2020 in Context of Higher Education: An Overview	Prof. Dr. Ravi Prakash Chapke	47-50
12	Re-Visiting Indian Education with a STEM: The Game Changer Teaching Methodology in NEP 2020	Kailash Nemade ^a Ved Patki ^b	51-53
13	गांधीजी की बुनियादी शिक्षा एवं नई शिक्षा नीति – विश्लेषणात्मक अध्ययन	डॉ. हंसा शुक्ला	54-56
14	Innovation in Mathematics Teaching & Learning Process in Higher Mathematics Education Through New NEP-2020	Rupesh R. Atram	57-62
15	नव्या शैक्षणिक घोरणाच्या अंमलबजावणीपुढील आव्हाने	डॉ. वीरा मांडवकर	63-67
16	अध्ययन, अध्यापन व मूल्यमापन प्रक्रियेतील नावीन्यता व राष्ट्रीय शैक्षणिक घोरण २०२०	प्रा. डॉ. पांडुरंग इंगळे कु. मनिषा बाबुराव भागवत	68-69

(©All copyrights are reserved with the Chief Editor. The opinions expressed are of the authors & the association advisory board, editorial board as well as the peer committee does not hold any responsibility for any of the views expressed.)

अध्ययन, अध्यापन व मूल्यमापन प्रक्रियेतील नाविन्यता व राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२०

प्रा. डॉ. पांडुरंग इंगळे

सहायक प्राध्यापक,

मानसशास्त्र विभाग, इंदिरा महाविद्यालय, कळंब
मो. न. ९१५८६८६०६६, ८८३०७६७४२९

कु. मनिपा बाबुराव भागवत

संशोधक विद्यार्थी

संशोधन केंद्र : मातोश्री शांताबाई गोटे महाविद्यालय,
वाशिम, जि. वाशिम.

सारांश

भारताने देशव्यापी दृष्टीकोनातून नव्या शैक्षणिक धोरणाची आखणी दोन वर्षांपूर्वी केली असून त्याची अमलबजावणी २०२२-२०२३ या चालू वर्षापासू सुरू झाली आहे. शिक्षण व्यवस्था ज्या देशाची जितकी मजबूत आणि प्रभावी असेल तितकी त्या देशाची आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, राजकीय, व्यवसायात्मक आणि सांस्कृतिकदृष्ट्या प्रगती अधिक असते. ही वाव सर्वमान्य आहे. परंतु हे सिद्ध होण्यासाठी त्याची अमलबजावणी प्रभावीपणे अमलात येणे तेवढेच गरजेचे असते. आणि त्याची सर्वतोपरी धुरा ही अध्यापन कार्य करणाऱ्या वर्गाला सांभाळणे क्रमप्राप्त ठरते. त्यासाठी शिक्षकांनी अध्ययन, अध्यापन व मूल्यमापनातील बदल व नाविन्य पूर्णता असलेल्या व सोशलनेटवर्कांच्या प्रगत काळात उदयास आलेल्या पध्दतींचा संशोधनात्मक आढावा घेणे हा प्रमुख हेतू या शोध निबंधाचा आहे. यासाठी दुयम प्रकाशित साहित्य जसे की, संदर्भ ग्रंथ, मासिके, पुस्तके, शैक्षणिक क्षेत्रातील संबंधीत संस्थांचे अहवाल इत्यादी. या गतसाहित्याचा वापर माहिती संकलित करण्यासाठी करण्यात आला आहे. सदरील माहितीच्या विश्लेषणातून असा निष्कर्ष समोर येतो की, अध्ययन अध्यापन व मूल्यमापनात नाविन्यपूर्णता ही इंटरनेट व दृकश्राव्य माध्यमाने विस्तृत आणि वैविध्यपूर्ण केली आहे.

मुद्दे :- संगणक, सोशियल मेडिया, व्हाट्सअप, कृत्रिम बुद्धिमत्ता, अध्ययन अध्यापन कौशल्य, आणि मूल्यमापन प्रक्रिया आणि शैक्षणिक धोरण २०२०.

प्रस्तावना :

कोणत्याही देशाच्या सामाजिक व शैक्षणिक विकासासाठी एक सुटसुटीत व भविष्याचे आखणी करणाऱ्या शालेय व महाविद्यालयीन स्तरावरील शैक्षणिक धोरणाची गरज असते. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९८६ च्या ऐवजी भारत सरकारने नव्या शैक्षणिक धोरण २०२० ला २९ जुलै २०२० रोजी मान्यता दिली. भारत देश हा शिक्षणाच्या वावतीत नविन्याच्या संदर्भात लवचिक व बदलस प्रधान्य देणारा देश आहे. देशात जवळपास ८४५ युनिव्हर्सिटी आणि ४०००० हजाराच्या वर उच्च शिक्षण देणारे महाविद्यालय, संस्था आहेत. त्यापैकी ४० टक्के लहान लहान संस्था आंतरविद्याशाखाय उपक्रमांऐवजी एकच शैक्षणिक कार्यक्रम राबवतात एकविसाव्या शतमानात देशाच्या आंतरविद्याशाखाय उपक्रम राबविण्याची गरज निर्माण झाली आहे. असे पुढील शतकात शिक्षण घेणे जाई आहे त्याप्रमाणे २० टक्के महाविद्यालय वर्गाला १०० पेक्षा कमी विद्यार्थ्यांना पूर्णांक शिक्षण देऊ शकते आणि ४० टक्के

महाविद्यालयात ३००० विद्यार्थी प्रवेशित होतात. या प्रकारच्या भिन्न-व्यक्त अर्थव्यवस्था असेल अशा शिक्षण प्रणाली काळातूनच निर्माण करण्यामागे दिसून आले.

भारताच्या अर्थव्यवस्थे बाबत असे भाकित केले गेले आहे की, ती २०३०-२०३२ पर्यंत जगातील तिसऱ्या क्रमांकाची अर्थव्यवस्था असेल आणि भारताचा जीडीपी हा १० ट्रिलियन डॉलर इतका गरीब यावून असे लक्षात येते की, इतका अफाट विकास फक्त देशाच्या नैसर्गिक संपत्तीच्या वापरानून नाही तर वैश्विक मनुष्यवळातून घडून येईल. देशाच्या पंतप्रधानानी यास "चौथी नवीन व्रंती असे म्हटले आहे. तसेच हे नवे देशकेंद्रीत शैक्षणिक धोरण २०२० सर्वाना उच्च दर्जाचे शिक्षण देईल प्रत्यक्षपणे भारताच्या कायापालटामध्ये महत्त्वाची भूमिका बजावेल." (वी.व्यंकटेशवरु, २०२१).

यास भरीस भर घालणारी प्रणाली म्हणजे संगणकीकरण, डिजिटल तंत्रज्ञान होय. अनिश्चय वेगाने व प्रभावीरित्या संप्रेषणाचे माध्यम म्हणून या प्रणालीचा स्वीकार या शैक्षणिक क्षेत्रातसुध्दा झाला आहे.

अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेतील बदल

पारंपारिक व आधुनिक अशा दोन्ही अध्ययन पध्दतीने शिक्षण देण्याची गरज निर्माण झालेली आहे. अध्ययनपध्दतीमध्ये कोविड-१९ महामारीमुळे डिजिटल तंत्रज्ञानाचा वापर मोठ्या प्रमाणावर वाढला आहे. त्यामध्ये संगणक, सोशलियल मेडिया, व्हाट्सअप, कृत्रिम बुद्धिमत्ता, या अतिप्रगत तंत्रज्ञानाचा शिरकाव झाला आहे. याचे चांगले वाईट परिणामही दिसून येत आहे. असे असले तरीसुध्दा या नव्या तंत्रज्ञानाचा उपयोग अध्यापनात करणे देशाच्या धोरण पुर्तिसाठी महत्त्वाचे बनले आहे.

निष्कर्ष :

अध्यापन, अध्ययन आणि गुल्यमापन हे शिक्षण प्रणालीचा गाभा आहे. देशाला विकासाच्या शितीजापर्यंत पोहचविण्यासाठी शिक्षण व्यवस्था अत्यंत चोख आणि सक्रीय असणे काळाची गरज आहे. नव्या तंत्रज्ञानाचा अंगिकार करून शैक्षणिक कार्य करणे काळाची पाउल खुण बनली आहे.

संदर्भ :

- 1) B.venkateshwarlu (2021). A critical study of nep 2020: issues, approaches, challenges, oppertunities and criticism; internationaljournalof multidisciplinaryeducationalresearch issn:2277-7881; impact factor :6.514(2020); ic value:5.16; isi value:2.286 peer reviewed and refereed journal: volume:10, issue :2(5), february:2021
- 2) Kumar, K. (2005). Quality of Education at the Beginning of the 21st Century: Lessons from India. Indian Educational Review
- 3) Draft National Education Policy 2019
<https://innovate.mygov.in/wpcontent/uploads/2019/06/mygov15596510111.pdf>
- 4) National Education Policy 2020 https://www.mlud.gov.in/sites/upload_files/mlud/files/nep/NEP_Final_English.pdf referred on 10/08/2020.
- 5) Yojana Magazine
- 6) Loksatta News paper articles.

